

Elektronisch huisarrest

Citation for published version (APA):

Spronken, T. (1997). Elektronisch huisarrest. *Nieuwsbrief Strafrecht*, (3), 9-11.

Document status and date:

Published: 10/12/1997

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

adem, met de nodige juridische voetangels en klemmen. Ook voor de civiele rechter speelt immers het causaliteitsprobleem. Moet de rechter in een civiele procedure schatten hoe de strafrechtelijke procedure zou zijn afgelopen indien bijvoorbeeld de getuigen wel zouden zijn gehoord, of dient hij de getuigenverklaringen als onrechtmatig verkregen als nog uit te sluiten van het bewijs en op basis daarvan te beoordelen of er had moeten worden vrijgesproken? Zie voor een civielrechtelijke variant de procedures die de directeur van Dombo Beheer BV, Van Rijendam, na door het EHRM in het gelijk te zijn gesteld, tegen de Staat heeft aangespannen: Rechtbank Den Haag, 18 september 1996, NJ kort 1997, nr. 70 en Hof Den Haag 17 juli 1997, NJ kort 1997, nr. 75. Het EHRM oordeelde de klacht van Van Rijendam, dat hij in een procedure tegen de NMB ten onrechte niet als (partij)getuige was toegelaten, terwijl de directeur van de NMB wel had mogen getuigen, gegrond wegens strijd met het beginsel van equality of arms. De rechtbank en het hof achtten de Staat wegens schending van een fundamenteel rechtsbeginsel weliswaar aansprakelijk, maar konden niet vaststellen of Dombo Beheer BV in de oorspronkelijke procedure in het gelijk zou zijn gesteld als Van Rijendam wél als getuige was toegelaten. Van Rijendam is in september 1996 overleden.

Oplossingen?

De algemene stemming tijdens het symposium was dat de huidige situatie voor klagers onbevredigend is. Een herstelprocedure is gelet op de diversiteit van klachten en rechtsgebieden echter niet eenvoudig te ontwerpen. Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen de

schending van processuele rechten en materiële rechten van het EVRM. Het ligt voor de hand om bij een schending van processuele rechten, en daar gaat het in het strafproces meestal om, te opteren voor een herzieningsprocedure. Van de andere kant moeten er ook grenzen worden gesteld aan het procederen. Is het nog wel menselijk een klager, die in alle nationale instanties vergeefs een beroep heeft gedaan op de beginselen van een eerlijk proces, na een succesvolle Straatsburgse procedure alsnog op te zadelen met een nieuwe (langdurige) procedure waarin alles nog eens wordt overgedaan en waarbij het bovendien onzeker is of het resultaat gunstiger zal zijn?

Als het uitgangspunt gehuldigd wordt dat de klager genoegdoening dient te verkrijgen, dan verdient het wellicht de voorkeur om in een vervolgprocedure te kiezen voor een processuele benadering, waarbij niet meer de oorspronkelijke materiële beslissing wordt herzien, maar waarbij aan het onrechtmatige handelen van de Staat gevolgen worden verbonden door middel van het toekennen van een schadevergoeding.

Het strafrechtelijk model

Volgens de huidige stand van zaken dient de executie van een straf ingevolge een uitspraak, waarvan het EHRM vaststelt dat deze tot stand is gekomen in strijd met fundamentele beginselen van een eerlijk proces, te worden gestaakt (HR 1 februari 1991, NJ 1991, 413). Verder kan een klager via een civiele procedure schadevergoeding trachten te verkrijgen indien de door het EHRM vastgestelde genoegdoening niet afdoende is. Er mag vanuit worden gegaan dat de door het EHRM vastgestelde billijke genoegdoening qua hoogte niet bindend is voor de nationale

rechter bij de vaststelling van de schade wegens onrechtmatige daad (Hof Den Haag 17 juli 1997, NJ kort 1997, nr. 75). Voor wat betreft de herstelprocedure na Straatsburg werd in de strafrechtelijke werkgroep tijdens het symposium geopteerd voor een beperkt herzieningsmodel:

- De Hoge Raad of een speciaal daartoe aangewezen kamer van een Gerechtshof herzielt na een vastgestelde schending van het EVRM de uitspraak, die oorspronkelijk in hoogste feitelijke instantie is gegeven, zonder dat er een nieuwe behandeling ten gronde plaatsvindt.
- Naar analogie van art. 359a Sv kunnen aan de diverse schendingen gevolgen worden verbonden in de vorm van strafvermindering, bewijsuitsluiting en niet-ontvankelijk verklaring van het OM.
- Bij de uitspraak in herziening kan ook een schadevergoeding worden vastgesteld.
- Bij de herziening is geen reformatio in peius mogelijk.
- Ook derden (niet klagers) in wier procedures het EVRM blijkt een latere uitspraak van het EHRM is geschondden, zouden herziening moeten kunnen vragen, vooropgesteld dat in de strafrechtelijke procedure de rechtsmiddelen zijn uitgeput en er geen voorziening meer openstaat. Hieraan zou een termijn moeten worden verbonden. Verder werd in de strafrechtelijk werkgroep geopperd dat in voorkomende gevallen ook cassatie in het belang der wet duidelijkheid zou kunnen verschaffen over de reikwijdte van Straatsburgse uitspraken in de strafrechtpraktijk.

De speciaal voor het symposium geschreven bijdragen betreffende de tenuit-

voerleggingsproblematiek van Straatsburgse uitspraken zullen komend jaar gebundeld verschijnen in de Meijersreeks.

Bronnen: T. Barkhuysen en M.L. van Emmerik, 'Betere tenuitvoerlegging van Straatsburgse uitspraken in de Nederlandse rechtsorde: zaken heropenen of schadeclaim tegen de Staat', NJCM-Bulletin, 1996, nr. 8; P.H.P.H.M.C. van Kempen, 'Doorwerking van beslissingen van het Straatsburgse Hof in afgesloten strafzaken', Ars Aequi 1997, nr. 5.

Elektronisch huisarrest

Op 30 oktober 1997 heeft de Minister van Justitie bekendgemaakt op termijn te willen overgaan tot een landelijke invoering van elektronisch toezicht. In juli 1995 is in de arrondissementen Assen, Groningen, Leeuwarden en Zwolle geëxperimenteerd met elektronisch toezicht als alternatief voor detentie. Het WODC heeft in een onderzoeksrapport geconcludeerd dat de proef geslaagd is en dat elektronisch toezicht een bruikbaar alternatief is voor (een deel van) de gevangenisstraf. De juridische basis zal echter nog nader moeten worden onderzocht. In de loop van het volgende jaar zal het experiment worden uitgebreid met een Randstedelijk ressort en over twee jaren kan een landelijke regeling worden verwacht.

Werking

Elektronisch toezicht in het kader van de detentiefasering is bij circulaire van 17 juli 1995 als experiment in bovenvermelde arrondissementen ingevoerd. De gedetineerde draagt een waterdichte en stootvaste enkelband met een zender die gedurende 24 uur per dag een signaal produceert. In huis staat een ontvanger geïnstalleerd die met een telefoonverbinding in contact staat met een computer in een

centrale meldkamer. Als de gedetineerde de enkelband probeert te verwijderen of zich buiten het bereik van de ontvanger begeeft terwijl dit niet in het dagprogramma, dat in de computer is opgeslagen, is aangegeven, gaat er bij de centrale een alarm af.

De reclassering is belast met de aanmelding en begeleiding van het toezicht en stelt voor de gedetineerde een verplicht dagprogramma op, dat kan bestaan uit werk, opleiding, verrichten van huishoudelijke taken of therapie. De resterende tijd moet de ondertoezichtgestelde thuis zijn.

Doelgroepen

Het experiment had betrekking op twee toepassingsmogelijkheden, namelijk toezicht in combinatie met een taakstraf in de plaats van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van méér dan 6 maanden en toezicht gedurende de laatste fase van een gevangenisstraf. De gemiddelde duur van elektronisch toezicht was 3,5 maanden (gemiddeld 1/5 van de netto-gevangenisstraf). Tijdens het experiment werd door rechters weinig gebruik gemaakt van elektronisch toezicht in combinatie met een taakstraf. In tweederde van de voorgestelde gevallen werd het verzoek afgewezen omdat betrokkene tot een lichtere of zwaardere straf werd veroordeeld.

Juridische basis

Elektronisch toezicht is niet wettelijk geregeld en kan tot nu toe alleen worden toegepast als bijzondere voorwaarde bij het opleggen van een taakstraf en in het kader van detentiefasering, vooruitlopend op de invoering van de Penitentiaire Beginselenwet, op de voet van artikel 47 BWG. De rechtspositie van de ondertoezichtgestelde is voorlopig nog bij cir-

culaire geregeld (selectiecriteria, selectieprocedure, overtreding van regels en ontslag). Bij klachten over optreden van reclasseringsmedewerkers is het klachtreglement van de Reclassering Nederland van toepassing.

Ervaringen ondertoezichtgestelden

Gebleken is dat elektronisch toezicht als 'echte straf' wordt ervaren. Er wordt veel van de zelfdiscipline van de ondertoezichtgestelde gevraagd en het strikte dagprogramma betekent een aanzienlijke beperking van de vrijheid. Het belangrijkste voordeel is dat men (weer) thuis kan zijn, maar het huisarrest kan ook tot spanningen binnen het gezin leiden.

Toekomstige mogelijkheden

Elektronisch toezicht wordt in ieder geval gezien als een bruikbaar alternatief voor (een deel van) de onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Omdat elektronisch toezicht in combinatie met een taakstraf nauwelijks van de grond gekomen is, zal een belangrijke doelstelling van het beleid zijn het draagvlak voor deze variant bij alle betrokkenen in de komende tijd te verbreden. Ook wordt elektronisch toezicht als alternatief gezien voor preventieve hechtenis van minderjarigen en ter vervanging van een middellange vrijheidsstraf voor vrouwen met kinderen, zodat de vrouwen hun dagelijkse opvoedingstaken kunnen blijven vervullen. Verder wordt in het rapport Substitutie van vrijheidsstraffen ook gewezen op het nut van elektronisch toezicht bij de ontwikkeling van detentiefasering en penitentiaire programma's, die qua inhoud veel overeenstemming zullen gaan vertonen met de zwaardere taakstraffen. Ook zou elektronisch toezicht kunnen worden toegepast als extra toezicht bij

verslaafden aan wie de rechter thans minder geneigd is een taakstraf op te leggen. Tevens wordt aanbevolen elektronisch toezicht als zelfstandige straf in te voeren.

De toepassingsmogelijkheden van elektronisch toezicht staan in het teken van het beleid maatregelen te treffen om van de middellange gevangenisstraf de laatste 6 maanden te vervangen. Dit zou kunnen door wettelijk te voorzien in de mogelijkheid van een 'combi-straf', een korte onvoorwaardelijke straf (gelijk aan de voorlopige hechtenis) in combinatie met een taakstraf of een 'gemandateerde combi-straf', waarin de rechter de administratie het mandaat geeft betrokkene straf om te zetten in een taakstraf. Verder kan ook de wettelijke ondergrens voor de toepassing van het penitentiair programma, die thans door de Tweede Kamer bij de Penitentiaire beginselenwet is vastgelegd bij een jaar onvoorwaardelijke vrijheidsstraf, worden verlaagd. Ook wordt gesuggereerd langere taakstraffen mogelijk te maken.

Tot slot

Bij de afsluiting van deze aflevering is nog niet bekend in welk Randstedelijk ressort de optie van elektronisch toezicht volgend jaar mogelijk zal worden. Duidelijk is in ieder geval dat beleidsmatig gezien van elektronisch toezicht voor wat betreft de beperking van het cellentekort in de toekomst veel wordt verwacht. Het lijkt in ieder geval zaak voor alle deelnemers aan het strafproces de mogelijkheden die elektronisch toezicht biedt onder ogen te zien, maar ook eventuele nadelige consequenties kritisch te evalueren.

Bronnen: Circulaire 17 juli 1995, nr. 501533/95/DJI, Sancties 1995, p. 351; persberichten

ministerie van Justitie: Minister Sorgdrager voor landelijke invoering elektronisch toezicht, 30 oktober 1997, Experiment met Elektronisch toezicht geslaagd, 31 oktober 1997; Substitutie van vrijheidsstraffen, Interdepartementaal beleidsonderzoek substitutie vrijheidsstraffen door taakstraffen, mei 1997.

• Rechtspraak •

024

Schadevergoeding na vaststelling dat de Nederlandse strafrechtelijke procedure niet heeft voldaan aan artikel 6 EVRM
Europees Hof voor de Rechten van de Mens 30 oktober 1997, Van Mechelen c.s. v. Nederland (Mrs Bernhardt, Matscher, Russo, Valticos, Foighel, Repik, Jungwieri, Levits, Van Dijk)

Klagers hebben verzocht hen ter zake van de verdragsschending bij wege van immateriële schadevergoeding wegens ruim acht jaar ten onrechte ondergane detentie een bedrag toe te kennen van onderscheidenlijk f 752.500, f 746.250 en f 746.000. Het EHRM kan zich niet beugen in de vraag of het resultaat van de strafrechtelijke procedure tegen klagers een andere uitkomst gehad zou hebben indien die procedure niet in strijd zou zijn geweest met het EVRM. Niettemin is vastgesteld dat de procedure niet heeft plaatsgevonden in overeenstemming met het EVRM. Bovendien geldt krachtens Nederlands recht dat herziening van het tegen verzoekers gewezen arrest niet mogelijk is. In het licht van de omstandigheden van het geval is een vergoeding van